

סוף זמן קר"ש

עש"ק יתרו

8:59

עש"ק משפטים 8:55

מלאן דרא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

ב"ה

מבני עינינו התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת יתרו

מס' יומא מוה. עד מו:

פרשת משפטים

מס' יומא מו. עד מו:

בריש מס' יומא גנו רואים כמה שמירה
היה צריך המכיר שלא יבא לידי טומאה, אף
בחינו במקום המוקדש ביותר, וטמאים
כמה שמירה צריכים בשעה שיצאו
ממקום המוקדש, וזה א"א רק בחד התורה
מדרבי רבי שלטי"א פסוקי מס' מנחות

שנה י"ב גליון י"ח (תצ"ט)

יתרו

כ"א שבט תש"ע

מעייני השבוע

בידון זכור ושומר בדבור אחד נאמרו

בפסוק (כ', ח) זכור את יום השבת לקדשו, ובדברות אחרונות
כתוב (דברים ה', י"ב) שמור את יום השבת לקדשו. וברשי"א נאן כתוב
זכור ושומר בדבור אחד נאמרו. וברמב"ן כתב על זה ולא הקפידו
בלשונות אחרים שנתחלפה להם (דאנ"פ שיש כמה לשונות
שנתחלפו בדברות השניות, לא הקפידו חז"ל בהם, אלא בזה), והוכנה
להם (לחכמים) ז"ל כי זכור מצות עשה, צוה שזכור יום השבת
לקדשו ולא נשכחהו, ושומר אצלם מצות לא תעשה, שכל מקום
שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, יזהיר שנשמור אותו
לקדשו שלא נתחלפו, ואין ראוי למשה שיחליף דברי ה' ממצות עשה
למצות לא תעשה. אבל אם החליף בדבור השני וכל תמונה ואמר כל
תמונה בחסרון ואין, והוסיף אות בועל שלשים, וכן כל כיוצא בזה
בשאר הדברות, אין בכך כלום, כי הכל אחד וכו'. ואני תמה אם נאמר
זכור ושומר מפי הגבורה, למא לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן
שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב זכור, ומשה פי' לישאל כי
שמור נאמר עמו, וזו כונתם באמת.

ובמרחי"ט כתב ע"ז אך קשה, דא"כ קידוש היום עשה ולא
תעשה. ועוד האי "שמור" השמר דעשה הוא, וכל השמר דעשה עשה,
כדאייתא בפרקא בתרא דיומא וכו'. לכן נראה לי שאין הטעם של
"זכור ושומר בדבור א' נאמר" מפני שהאחד עשה והאחר לא תעשה,
כדפי' הרמב"ן, אלא מפני ששמור את יום השבת על כרחך לומר
שאינו דבק עם מלת "לקדשו", והיכן מציינו שצוה ה' קודם הדברות
על קידוש היום, והלא לא נצטוו קודם הדברות רק למר על אזהרות
שבת והלכותיה, ולמר אף על התחומין, כדאייתא כדאייתא בשבת
פרק ר' עקיבא, וא"כ על כרחך לומר שיכאשר צוה" (שכתוב שמור
את השבת לקדשו, כאשר צוה ה' אלהיך) אינו דבק עם מלת לקדשו,
רק עם מלת שמור, כאילו אמר שמור את יום השבת כאשר צוה ה'
אלהיך ולקדשו. שפירושו שמור את יום השבת מלעשות בו מלאכה
כאשר צוה ה' אלהיך במרה, וגם לקדשו בקדוש היום. ואחר
שבאזהרת שמור לא הזכירה בדברות הראשונות, איך תבא בדברות
האחרונות, לפיכך הוכרחו לאמר זכור ושומר בדבור א' נאמרו, ולכן
לא הקפידה התורה להזכיר האזרה הזאת בדברות הראשונות,
מאחר שהוא נכללת בדבור "זכור".

ובגור ארי' כתב על קושיית המרחי"ט על הרמב"ן, וכל דבריו הם
שלא לרצון, ואין להם סמך ושורש, כי למה טען דבר זה על הרמב"ן,
הלא תלמודו ערוך הוא "זכור ושומר בדבור אחד", כל שישנו בשמירה
ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתניהו בשמירה איתניהו בזכירה, כך
אייתא בפ"ג דשבועות (כ"ז). ועוד איך נאמר כי "שמור את יום השבת"
קאי על הקדוש, ויהיה כאן בקידוש עשה ולא תעשה, וכי נאמר
"שמור הקדוש" שאז היה אפשר לומר שר"ל שישמור לקדש השבת,
אבל "שמור יום השבת" קאמר, ופי' שמור אותו ממלאכה, אבל "זכור
יום השבת" נטל לפרש על הקדוש, כי הקדוש הוא זכירת היום, ולכן
אין קושיא. ומה שהקשה דהשמר דעשה, אין זה קושיא, חדא,
דהא רשי"א פי' דכל השמר דעשה לאו, אלא שאין לוקח עליו, עיין אצל
תשמרו לעשות בפרשת ראה (דברים י"ג, א). ועוד, דכנא לא היה
לשון עשה, דהא דכתיב "לקדשו" אין זה בצורת עשה, כי הקדוש
הוא פרישה שלא יעשו מלאכה, זהו קדוש, ולא דמי מה שדרשו
(שבת קיד:) אצל שבתון (לעיל ט"ז, כ"א) "שבות" הוא עשה, דהא כל
שביבתה הוא עשה, דהוא שובת. אבל הקדוש הוא פרישה שלא יעשה
מלאכה, ואין זה קושיא.

להשמיענו שהוא כאלו נהנה מזיו השכינה ולא באיזה מקום
אחר. ונראה הדנה איתא בסוטה שום תשים עליך מלך
שהמלך צריך לנהוג כבוד בעצמו, ופריך והרי אגרופי המלך
עמד וקרא את התורה ושכחהו רבנן על שעמד והכניע את
כבודו לכבוד התורה, ומשני מצוה שאני. וכתבו התוס'
דדוקא מצוה דאייתא בה כבוד השכינה כמו הכא דבעורה
הוי, ולא סתם מצוה. לדעתה מובן, לדעתה שפירש רשי
שהיה עומד ומשמש, המשך ואמר לפני האלקים דהוי
כהנהגה מזיו השכינה, כדי שלא יוקשה דהא מלך שמחל על
כבודו אין כבודו מחול, והאיך היה עומד ומשמש, אלא
הואיל והיה כאלו נהנין מזיו השכינה, א"כ יש בזה כבוד
השכינה לשמש בסעודה זו, ובכדפי' מותר לו למלך למחול
על כבודו.

עיר דוד

יראת ד' רק בין בני ישראל

מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.
ונראה על פי מה דאייתא במדרש אמרו רבותינו יתרו
כומר לעבודת כוכבים היה וראה שאין בה משום ופירש
ממנה, ועמדו בני עירו ונדוהו. הרי לן שיתור כבר פירש
מעבודה זרה עוד בהיותו בארץ מולדתו, ועל זה הקשה
רש"י"ל מה שמועה שמע וב"א, כי מאחר שכבר אחז בדרך
הישראל בתוך ביתו בארץ מדין, מדוע על הסתפק להיות
דבוק ביראת ה' במקומו, וכל זה לא עובדו הוי"א אל המדבר, ועל
זה בא כמשיב קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, היינו שהתבונן
יתרו דאף לאחר הגט הנורא והשגב של קריעת ים סוף, אשר
שמעו עמים ירגוון, וכל באי עולם ראו עין בעין כי יש אלהים
שופטים בארץ, אם זה לא עובדו הוי"א אל המדבר הרעה
לבא ולהדבק בה' אלהי ישראל, ומה גם שראה מלחמת
עמלק אשר היה נין ונכד לאברהם אבינו ראש המאמינים
שפירסם את אלהותו ית"ש לכל באי עולם, ואף על פי כן
העין נבפשו לבוא להלחם עם ישראל ולא ירא אלהים, משני
דברים אלו ראה והתבונן כי אי אפשר לו לעמוד ביראת ה'
בהיותו בין הגוים, ומוכרח הוא לבא אל המדבר להתדבק
בישראל.

ברך משה

עכשוו עדיין לא

כתב החיד"א ז"ל בספרו נחל קדומים בשם רבינו אפרים
עה"פ כי יבוא אלי העם, תיבת אל"י הע"ם נוטריקון אלה עם
רומו על אל"י הנביא, וצ"ב כונת הרמו לכאן.
ונקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל באגרת תימן שמלך המשיח
יהי' לו מדרגת מורח דאין, ומדרגה זו לא הי' גם למרע"ה,
וצריך לבאר מ"ל להרמב"ם ז"ל שלא הי' מדרגה זו למרע"ה
עיי"ש, ואפשר דיצא לו מפרשה זו שאמר יתרו למשה נבל
תבול גם אתה וגו' לא תוכל עשהו לבקר, ואלמלי הי' דן
בריה לבד לא יצדק בזה עייפות וגם אין שייך למנות שופטים
אחרים שאין להם מדרגה זו, אלא ודאי שגם מרע"ה הי' דן
ראוי לכך ורק לימות המשיח יבוא השפעה גדולה מן השמים
ורוח הטומאה יעביר מן הארץ או יהי' למלך המשיח מדרגה
זו, ומבואר בוה"ק פ' פנחס שמלך המשיח יהי' מרע"ה, נמצא
שהוא עצמו יזכה למדרגה זו לעתיד, ואפשר שיתרו הקשה
קושיא זו מה דהיה אחר אשר אתה עושה לעם וגו' וכל העם
נצב עליך מן בוקר עד ערב, ומדוע אין אתה דן בריה, שידע
יתרו שמרע"ה ראוי למדרגה זו להיות מורח דאין ומדוע
אינך משתמש במרה זו, ועל זה השיב משה לחותנו כי יבוא
אלי נעשו פ"י עדיין לא הגיע הזמן לזה ורק לעתיד
כשיבוא אל"י הנביא עם העם אז יהי' לי מדרגה זו להיות
מורח דאין, אבל עכשו עדיין לא הגיע הזמן לכך.

דברי יואל

לא הי' צריך לשלחן מלכים

וישמע יתרו כהן מדין וגו'. יש לדקדק למה מייחס אותו
הכתוב כאן ככהן מדין. ונראה דאייתא ביבמות אין מקבלין
גרים לא בימי דור ולא בימי שלמה, דכיון שזמן טוב הוא
לישראל, חוששין שאין מתגיירים באמת רק רוצים ליהנות
מן החרבת ימים שיש או לישראל. ופריך דהא בת פרעה
נתגיירה בימי שלמה הוא נשאה לאשה, הרי שהיה גירות
כדין. ומשני דהלא הטעם הוא דלא רוצים ליהנות משלחן
מלכים, ובת פרעה אינה צריכה לכך הואיל והיתה בת מלך,
ולכן בוראי הגיור הוא כהנכה.
והנה לכאורה גם על יתרו קשה למה קבלוהו לגירות,
והלא הי' בני ישראל או בכבודו וכו' לנסים ונפלאות,
ושמא הגירות אינה בצדק, לזה אמר הכתוב וישמע יתרו כהן
מדין, דאף הוא כבר היה או יכהן מדין' ולא היה צריך
לשלחן מלכים, ואם אפ"כ בא להתגייר, ש"מ שהגירות
היתה אמיתית וכדין.

שארית יעקב

נטלה ממנו הכהונה

וישמע יתרו כהן מדין וגו' את כל אשר עשה אלהים
למשה וגו'. לכאורה למה כתיב אלקים המורה על מדת הדין,
הלא יציאת מצרים היה חסד השי"ת וכדכתיב לאחר זה מיד,
כי הציצא הוי' את ישראל ממצרים, והוי' הוא שם הרחמים.
ונראה דהנה אמרו חז"ל בזבחים דמדת הדין עשתה רושם
בהטעה כשלא רצה משה לילך לגאול את ישראל, שחרה אף
הקדי"ה בו ונטל הכהונה ממנו ונתנה לאהרן. והנה לחלן על
הפסוק אחר שלוחיה איתא במדרש שהכוונה היא אחר
שפטר ה' היינו גנט. וזה שאמר הכתוב, וישמע יתרו וגו' את
כל אשר עשה אלקים, או מדת הדין, למשה, שלקח ממנו
הכהונה, והלא רק כהן אסור בגרושה אבל לוי מותר להחזיר
גרושתו, לזאת יוקח את צפורת אשת משה אחר שלוחיה
והביא אותה למשה שיחזרו וישא אותה, מאחר שאינו כהן
ומותר בה.

תפכת התורה

מדה טובה ויקרה

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים. יש
להבונן מהו הכרעות של שבח הזה של יתרו עד שהוא
נכתב בתורה, והלא מציינו שכתבה תורה את דברי התורה
והשבח שבלי ספק אמרו ישראל אחרי גאולתן.
ונראה כי הנה מי שאינו משיג ומתפלל רק על עצמו
הוא שמח רק בטובת עצמו, אין זה דרך הנכון, והעיקר הוא
להתפלל גם בעד חביו ולשש ולשמח בישועתו ולתת על
כך שבח והודאה להשי"ת. ולכן בשלמא ישראל הלא אמרו
או הללו והודיה על גאולת עצמם, ואין בה רבותא וחידוש כי
בוראי מכיר האדם טובה למטיבו, אבל יתרו אמר ברוך ד' וגו'
וגנת שבח והודאה על הצלת ישראל, שח מורה שהוא שש
ושמח בטובתן בשמחה שלימה אף שהוא לא היה מורע
ישראל ולא שנתעבד תחת ידי מצרים, דבר זה הוא באמת
מדה טובה ויקרה באדם, וראוי הדבר שהתורה תהלל
ותשבח אותו על כך.

פארת שלמה

כבוד השכינה

ויבא אהרן וכל קניי ישראל לאכל לחם עם חתן משה
לפני האלהים. פרשי' ומשה היכן הלך וכו' אלא שהיה עומד
ומשמש לפניו, לפני האלקים, מכאן שהנהגה מסועדה
שתי' מסובין בה כאלו נהנה מזיו השכינה. ולכאורה קשה
האיך היה משה עומד ומשמש לפניו, והלא כתבו תוס'
במסכת בבא בתרא שמשל היה מלך לך הארבעים שנה
במדבר, וקיי"ל מלך כבודו על כבודו מחול. גם
קשה למה דוקא כאן נקט הכתוב לפני האלקים כדי

רוה"ק הופיע

רבינו מהרי"י צוה להגה"צ צוה להגה"צ רבי ישכר דוב הכהן גלאנץ זצ"ל, שיטטנס לפני התפלה מחמת חולשתו, וכן נהג. ופעם הרהר רבי בערל בלבו, שהיות והוא דר בשיטאווא ושם מחמירין בענין אכילה לפני התפלה, על כן אין מן הראוי להקל בזה באתרא דמר, וגמר בדעתו להפסיק מלאכול לפני התפילה. אחרי זה בא לראש השנה לבעלזא, ועבר הקהל לפני רבינו לקבל שלום ממנו, ועבר גם הוא ביניהם, וכשכבר חלף והלך מלפניו, קרא רבינו אותו בחזרה ואמר לו ברוח קדשו: תמשיך לאכול, אף שבליל ר"ה הי' מכוסה בטליתו מעל ראשו ועיניו מכוסות היו, עכ"ז ידע את אשר לפניו. (י"ג אורות)

שמעתי מפי הגה"צ אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל, ששמע מפי הגה"ק אדמו"ר רבי פנחס טווערסקי זצ"ל, האבד"ק אוסטילא, שחוי"ז הגה"ק רבינו יהושע מבעלזא זי"ע, שהי' מראשי המיסדים של החברה מחזיקי הדת בגאליציען, אמר בעת התיסדות החברה הנ"ל שהי' ביום כ"ג שבט, שיום הזה יזכרו בני ישראל עד ביאת הגואל צדק. וכן הי' שאחר כמה שנים נפטר הרח"ק באותו יום, כ"ג שבט של שנת תרנ"ד לפ"ק. וכמו שהגיד כן הוא, כי יום הזה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה בכל תפוצות ישראל ליומא דהילולא, לזכרון עולם. (אמרי דבש)

הרה"צ מו"ה יהושע וויינבערגער ז"ל מבעלזא-דינוב, הי' הילד הראשון שנקרא שמו בישראל אחרי הגה"ק רבינו יהושע רוקח זי"ע מבעלזא, ומעשה שהי' כך הי': בשנת תרנ"ד לפ"ק, טרם נסע הגה"ק מהרי"י לעיר המלוכה ווינא יצ"ו, לערוך שם נתוח אפעראציאן, התאספו בביתו הרבה חסידים ואנ"ש ליקח ממנו ברכת פרידה. ובין הבאים הי' גם אביו הגה"צ החסיד מו"ה מרדכי וויינבערגער זצ"ל, שהי' דומי"ץ בקי"ק בעלזא. והיה טרם יצא הגה"ק מהרי"י מן הבית, לשום לדרך פעמיו, קרא אותו אל הצד ולחש בתוך אזנו, הלא אשתך מעוברת, וכאשר יולד לכם בן, תקראו שמו אחר שמי יהושע.

ויהי כשמעו את דבריו אלו, התעלף ונפל ארצה, והביאו מים להחיותו ולהשיב את רוחו אליו, וכאשר הוטב לו וחזרה רוחו בקרבן, ניגש אליו הגה"ק רבי ישכר דוב בהגה"ק מהרי"י, ויבקש אותו לגלות לפני מה שלחש לו אביו. אמנם לא רצה לגלותו. והפציר בו עד בוש, אז סיפר לו את דברו, וכאשר שמע הגה"ק מהרי"י אי"ז נבהל עד מאד, ושכר מיד געלה, לרוץ אחרי אביו הקי' ולהשיגו בבית מסילות הברזל באהנהאפע"ן בלע"ז, למנוע אותו מן הנסיעה. אמנם איחר את המועד, כי הבאהן כבר יצאה לדרך. וכן הוה, שהגה"ק מהרי"י נסתלק שם ואחרי ד' ימים לפטירתו נולד הוא, ונקרא שמו אחריי.

מעולם העליון

בעת נישואי רבינו בזיווג שני, אמר אחר החופה להרבנית: לא ידעתי שאת מיוחסת כל כך. היינו על ידי שראה את אבותיה שבאו להחופה מעולם העליון, נתוודע לו זה. בניו לא השתתפו בנשואין, ולמחרתו בעת שבאו לברך אותו ברכת מו"ט"ז, אמר רבינו גם להם: לא ידעתי שהיא מיוחסת גדולה כל כך. (י"ג אורות)

פשר הדבר נתגלה

רבינו יסד תברת "מחזיקי הדת" לחלום נגד המשכילים שבאו לגדע כרם ישראל באופן נורא ומבהיל, והיה רב אחד גדול בתורה שהתנגד לזה, וטען

הילולא דצדיקים

הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זצ"ל
נפטר כ"ג שבט תרנ"ד

שלא זו הדרך להלחם כל כך עמהם. קרא עליו רבינו את הכתוב "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", ואמר רבינו שהתורה מזהירה להת"ח שיש לו מעלות בהתורה, שיזהר שלא יבוא לידי תגלה ערותך וכו'. ופטר דבריו נתגלה כאשר לא עבר זמן רב ויצאה על הרבנית של הרב ההוא קול רינון ר"ל. (י"ג אורות)

פועל ישועות

פעם הגיע על שבי"ק איזה איש להגה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע שהיה צריך להתייבב להצבא, ושמו של האיש היד דוד, ומשך כל השב"ק קרא אותו הגה"ק מבעלזא בשם צדוק, והיה הדבר לפלא, ואחר שבי"ק כשהתייבב אצל הצבא אמרו לו שהוא פטור ללכת להצבא בגלל שהוא בעל שמן ועב, עכשיו הבין כבר למה קרה אותו הגה"ק בשם צדוק, כי בלשון אידיש אומרים על עב "צו דיקי". (אוצר ישראל)

פ"א בא אצלו איש א' ממדינת הגר מחוז דניער בקובלנא אשר יש לו בן שרוצה לישא עם ערלית. ובא לפני הרה"ק ר"י זצ"ל ואמר לו הביא את בנך בעצמו ולא רצה לנסוע ואמר שהרה"צ יכול לעשות שהערלית תתגייר ונסע אל הרה"ק וכבדו הרה"ק בציגאר ואמר לו תעשן כאן לפני ואח"כ כשבא לביתו שמע שבא אש ונשרף הבית עם הערלית ומזה הי' הישועה. (צדקת אליהו)

פ"א בא אצלו אשה אחת מארץ מצרים בבקשה כי בן יחידה נחלה והרופאים יאשו אותו, אמר לה, השייטת ישלח דברו וירפאהו אבל האנשים אשר היו שמה אמרו לה כי תלך אל הרה"ק עוד הפעם כי יבטיח לה. וכשבאתה לפניו אמר לה בואי למחר בלילה שמע הגבאי שהצדיק אומר לאחד אתה רוצה פשרה ושמע קול ולא ראה שום אדם בפנים רק שמע קול. ולמחר אמר לה אם הבעל שלך הי' איזה שותף עם יהודי והשיבה הן האם השותף חי, אמרה לא כי כבר מת שאל אותה ומה עם האלמנה האם היא עני' או עשירה והשיבה עני'. ואמר לה הרה"ק דעו כי השותף תובע אלך דינרין מה שגשאר בעלך חייב לו לך ותשלמי לאלמנה אלף הדינרין ואז תהי' רפואה לבנך שיחי', ועשתה כן ונתרפא הבן. (צדקה אליהו)

מדברי תורתו

שמעתי משמו של הגה"ק המפוי מו"ה אברהם יעקב הורוויץ זצ"ל, אבד"ק פראבוזנא בעל שו"ת צור יעקב, שהגיד בשם רבו הגה"ק רבי יהושע רוקח זי"ע מבעלזא, על הא דאמרו חז"ל ויתעצבו בתחתית החר, אי"ר אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה עליהם הקב"ה את החר כנגינת וא"ל, אם אתם מקבלים וכו', ואם לאו שם תהא קבורתכם וכו'. דהנה רש"י ז"ל כותב אצל הפסוק, והם תכו לרגליך וגוי והם ראויים לכך,

שהם תכו עצמן לתוך התחתיות החר לרגליך בסיני וכו'. ושי לדקדק דלכאורה דברים אלו נראין כסותרין לדברי חז"ל הנ"ל, דמשמע מזה שהם תכו את עצמן לתחתית החר, ולא שהקב"ה כפה עליהן את החר כנגינת. ותירץ שבאמת לא הי' צריך לכפות עליהן החר כנגינת. כי הם אמרו נעשה ונשמע עוד טרם התייבבו בתחתית החר וכפה עליהן הר כנגינת, והיו מוכנים לקבל את התורה גם מבלעדי זאת. ואמרו נעשה שהוא לשון עבר, כלומר שכבר גם האבות הקי' קיימו את התורה. וכן נשמע גם אנהנו בקולו של הקב"ה. אמנם הקב"ה השיב להם, שעליכם לשמור ולעשות ולקיים את התורה, לא כמו שקיימו האבות. אלא אף אם תכפו עליכם צרות רבות ונסיונות קשות, שקיים התורה יגיע אליכם במסירות נפש ממש, עכ"ז מחוייבים אתם לקיים את התורה כולה. ולפיכך כפה עליהם החר כנגינת להראות להם, שקבלת התורה וקיומה צריך להיות במס"י. ולפי"ז כבר ליכא סתירה בין שתי המימרות, והבן. (אמרי דבש)

שמעתי מפי הגה"צ אדמו"ר מו"ה יעקב לייזער מפשעוואסק, שהגיד בשם הגה"ק אדמו"ר רבי ישכר דוב רוקח זצוק"ל אבד"ק בעלזא, על הא דאמרו חז"ל אם הרב דומה למלאך הי' צבאות, תורה יבקשו מפיו, ואם לאו אל יבקשו מפיו וכו'. כלומר שאם הרב דומה למלאך הי', אז יבקשו תורה דייקא מפי ועצמו. משא"כ אם הרב אינו דומה למלאך הי"צ, אז אין צריכים לשמוע דייקא מפיו. רק די לשמוע גם בשם אמרו, מה שאומרים דבר בשמו אחריו. (אמרי דבש)

האיך להתפלל

תפלה צריכים לפרש בלשון מבורר על מה הוא מתפלל. כאשר ח"ו אין תבואות הארץ כראוי, צריכים להתפלל ותן ברכה על פני האדמה, ואם הארץ מבורכת צריך להתפלל שיהיה כך תמיד. וכן במלחמה כשהולכים אויבי ישראל חזקים צריכים תפלה להשייטת שיעזרו להתגבר עליהם.

דקשה להבין איך שייך לשלוח מרגלים ע"פ הי' לראות השמנה היא אם רזה, דהלא הי' ית' הבטיח לנו שיביא אותנו לארץ זבת חלב ודבש ואי אפשר להסתפק בזה, דזה ידע בודאי שהארץ תהיה זבת חלב ודבש כשישראל יכנסו אליה, אבל רצה לדעת איך היא עתה, כדי שידע איך להתפלל בלשון מפורש יותר ומבואר. וזה שאמר "השמנה היא" וצריך תפלה שיהיה כך תמיד, "אם רזה" וצריך תפלה שתהיה שמנה. "החזק הוא" אם אויבי ישראל הם חזקים וצריך תפלה להכניעם. (מהרי"י)

פטרותו

אחרי פטירת של הגה"ק מהרי"י מבעלזא זי"ע, אשר נפטר רחוק מבית ובעיר ווינא, רצו להוביל את גופו הטהור, אל מקום קבורת אביו הגה"ק מהרי"ש זי"ע בעיר בעלזא. אמנם עפ"י חוקי ודתי המדינה, מדינת עסטרייך, אסור הי' להוביל ארונות מתים ממקום למקום במרחק כה רב. על כן השכילו לעשות תחבולה. שהעלו אותו על מרכבת הבאה"ן מלובש בבגדיו כמו חי. וכאשר רצו הקאנדאקטארס ליכנס אל תוך אותה מרכבה, לבקש ולבדוק את כרטיסי בילעטן, למען לא יבחינו בדבר, התחילו החסידים שהי' נמצאים שם, לרקוד ולשורר בקול רם. ומחמת הצפיפות ששררה שם, לא הבחינו בדבר. ככה עלה להם לעבור את הגבולים, ולהובילו לקבורה בעלזא. (אמרי דבש)

זכות יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

על חומות ירושלים

בס"ד

מקדמים או בברכה את פני אורחיו הדגול האי גברא רבה ח"פ מנקה הדעת בירושלים הגאון הגדול רבי דוד בנימין הכהן באטעלמאן שליט"א מו"ץ בעדה החרדית בעיה"ק ירושלים איש אמונו של כ"ק מרן הגר"מ האלבערשטאם זצ"ל בעל דברי משה וחבר הבד"ץ לרגל בואו לשערי עירינו.

יהא בואו לברכה

קרוב למאה עסקני "עור הצלה" ו"זכרון משה" בקרית יואל שאבו מלא חפניים חיזוק בהכנסיה הנדירה שהתקיימה במוצ"ש העליל"ט באולם עקשטיין בקרית יואל.

האסיפה התנהל ע"י המנהל המסור הרה"ר ש' שלמה מענדלאוויטש הי"ו אשר הביע בטוב טעם מטרת האסיפה לחזק ולמאן את העסקנים החשובים שעושים פעולות גדולות לטובת המוסדות הק' בארה"ק. שמעו דרשות העסקנים הרה"צ ר' יוסף מרדכי וואגשאהל שליט"א ראה"ק עטרת חכמים, הרה"ר זלמן פרידריך הי"ו, הרה"ר שמואל שלמה טעללער הי"ו, הרה"ר אשר מנחם כהנא הי"ו מנהל הגמ"ח זכרון משה, ועל כולם דרשת אורח הכבוד הרה"ר רבי בניציון לאוב שליט"א מו"ץ קהלתנו וחבר רבני הוועד, שהלהיב את הלבבות בדברותיו הנפלאים, ותיאר בטוב טעם המצב הנורא בו שרוים אתב"י בארה"ק והנסיגות הקשים שעוברים עליהם.

עדות נאמנה השמיע האורח הדגול הרב דוד ועצלער שליט"א מלמד תשב"ר בחיפה, אשר מסר פרטים נוראים וההתדרדרות אצל המוסדות הכפופים לשולחן איזבל.

העסקנים קימו וקבלו על עצמם להמשיך בעבוה"ק ביתר שאת וביתר עוז ולהרחיב גבולי הקדושה ע"י התעוררות אצל חבריהם להרבות הפעולות הנפלאות.

**

ביום ג' העבר התקיים בקרית יואל יצ"ו מסיבה בבית הרה"ג רבי ליפא (בהרה"ג ר' מאיר אליעזר) פריעדמאן שליט"א לטובת המוסד "עטרת יהושע" בבית שמש העומד בנשיאות כ"ק הגה"צ רבי יהושע ראזענבערגער שליט"א חבר הבד"ץ העדה החרדית ורב קרית רמ"א בבית שמש, שהמצב הגשמי של המוסד הוא קשה מנושוא.

נשיא המוסד הגה"צ רבי יהושע ראזענבערגער שליט"א השמיע דרשה נלהבה ע"י האק-אפ, גם עורר בדברים חוצבים להבות אש הרה"ג ר' דוד שלמה עקשטיין שליט"א מנה"ר במתיבתא הק' וחבר רבני וועד משמרת חומות ירושלים.

תושבי קרית יואל נהרו להמסיבה והשתתפו בסכומים נכבדים לגדול המצוה כי רבה היא.

בברכת ברוך הבא מקבלים תושבי וויליאמסבורג הני שלוחי דרחמנא ה"ה הנחלת המוסדות "בית יוסף צבי דושינסקא" בבית שמש יצ"ו, העומדת תחת נשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ובהדרכת הגה"צ רבי מרדכי יהודא דושינסקא שליט"א רב הקהילה, שתחת צילה מתחנכים מאות תשב"ר שהגיעו לעירינו לטובת המוסדות הקדושים, ויה"ר שיצליח השם דרכיהם להרמת קרן התורה.

יתר פרטים אודות המגבית יתפרסמו א"ה.

הגה"צ אבד"ק קהלתנו הקדושה בויליאמסבורג שליט"א ביקר השבוע במעון הגאון הגדול מעתיק השמועה רבי מושול דוד הלוי סאלאוויטשיק שליט"א ראש ישיבת בריסק, והגאון שליט"א שפך מר נפשו בדאגו על קיום המוסדות הק' בארה"ק קול גדול ולא יסף, אשר נפשו וידעת מאז גדול הנסיגות ומאידך אלו אשר כרעו לבעל התפשו עם הציונים באופן נורא אשר כל השומע תצילנה אוניו, וביקש למסור שליחות מיוחדת לכ"ק מרן רבינו שליט"א לפעול פעולות נכבדות למען המוסדות הק' אשר נאבקים על קיומם במיסרות נפש נמוש.

רבי הוועד משמרת חומות ירושלים כבד ישובו ודנו בפעולות שונות אשר יפרסמו בע"ה בקרוב.

בברכת ברוך הבא מקבלים אנו הרה"ח ר' אלי בלאט שליט"א מנהל הת"ת "חומת יהושע" בירושלים שהגיע לעירינו לטובת הת"ת, ויה"ר שיצליח השם דרכיו. בקשתינו שטוחה מול אנ"ש הי"ו לקבלו בספ"ו, ולעמוד לימינו ולסעדו שיצליח בעבוה"ק.

ברוך הבא בשם השם! אנשי שלומינו תושבי וויליאמסבורג מקבלים כבודו והערצה את מעלת כבוד הגאון הגדול רבי יהושע דוד טורטשין שליט"א מנהיג קהילות הפיושים בארה"ק, מגדולי המשפיעים בעיר ה' שמה, לרגל הופעתו לשערי עירנו לטובת הקהילות והכוללים הנמצאים תחת הדרכתו. פרטי המסיבות והמגבית יתפרסמו א"ה בשבוע הבעל"ט. יהוש"ע הוא העובר לפניך.

מוזעין השבוע

(המשך מעמוד א)

הוסיף וכתב אמנם פ' הרמב"ן לא נראה ג"כ, דתליא מילתא במה שי"שמור" הוא לא ריכור" הוא עשה, דהא כתיב גונא רבי על "שוא" רשק" דנאמרו דביבור אחד בפ"ג שבועות (כ), ולא שייך האי טעמא של הרמב"ן, וא"כ הדר קושיין, מאי שנא שניי זה משינוי הנאמר בדבור "זכור את יום השבת כי ששת ימים עשה ה' את השמים" (פסוק י"א), ובדברות אחרות "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים" (דברים ה', ט"ו), ולמה לא דרשו בזה שהוא בדבור א' נאמר. אבל תראה, והוא עיקר, כי לא דרשו כן רק בדבר שהוא עיקר המצוה, דודאי מילתא דהוא שניי טעם או תוספת מה שנמצא בדברות אחרות אין לו קושיא, דודאי משנה תורה (דהיינו סדר דברים) לאוסופי אתא (תולין ס"ג), אבל סוף עיקר הייבור קיים, רק שהשינוי הוא בתוספת, ובהו אי קושיא למי שידע ענין משנה תורה, שאמרו (שם) משנה תורה לאוסופי קאתי. אבל שיהיה כאן מזהיר על "זכור", ופי' "זכור" על שיזכר את השבת, והוא ענין זולת המשמרה, שהוא שלא יעשה מלאכה, וזהו המשמרה בודאי, וא"כ יתכן זה שסאן עיקר הייבור הוא הזכירה ובמשנה תורה המשמרה, והו קושיא. וכן על שאמר בדברות האמורות "לשוא", כי בא להזהיר על עיקר העדות, שהוא עדות שוא. ובמשנה תורה כתיב "עד שקר" והוא דבר בפני עצמו, כדאיתא בשבועות החילוק שיש בין שבעות שוא ושבועות שקר. ולכן הוצרכו לומר דוקא בענין זה שאמרו דביבור אחד. ככל הדבר היכי שיעקר הייבור, שעליו קאי הדבור, יש לו שני הוצרכו לומר כי בדבור א' נאמרו.

ובדברי דוד כתב על קושיות המזרחי ולא הרגשתי בקושיות אלו, דאני מפרש דברי הרמב"ן בדרך זה דבכל השינויים שיש בהם ביאור א' עם מה שכתוב בדברות ראשונות אין לנו קושיא כלל דעי' השינויים שכתובים מה שמאמר בראשונות, אבל מה שאני בכלל אלא תוספת ולא נרמז בראשונות וכל זמן שלא היו האחרונות לא ידעו מזה ודאי קשה, וצ"ל בדבור א' נאמרו דלא תקשה מה היה באופן הימים קודם שכתב דכתיב, ומה שהקשה המזרחי דהשמר דעשה הוא עשה, לית כאן קושיא דס"ס ע"כ ציוו אחר הוא ולא בכלל בדבור זכור, דודאי לענין עונש אין דבור שמור בכלל עונש דלית אלא בעונש דעשה. אבל מ"מ זכור הוא לענין זכירה קדושת שבת שמור הוא לענין שמירה ממלאכה.

בצה לדרך (פ' ואתחנן) כתב על המסקנה של המזרחי שכתב דשמור לא קאי אלקדשו אלא אכאשר צוץ וכאילו כתוב שמור את יום השבת כאשר צוץ ה' אלקיך ולקדשו. כתב וקשה לי על דברי המא לא מפניה כתב לעיל בריש פ' בלק וז"ל (ע"פ כ"ב, ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ וימאז מפני בני ישראל. וברשי (ד"ה וירא בלק) כתב דויגר מואב קאי אפסוק דלפניו (פסוק ב') דכתיב וירא בלק בן צפור את כל אשר נעשה ישראל לאמרי. וכתב ע"ז רשי' דראה שהרגו סיחון ועוג שמואב היו בטוחים בהם לפרך ויגר מואב מפני העם. כמסתמך ע"ז ותימה אם מלת ויגר מואב דבקה פסוק דלעיל מניח מאי כי רב הוא דכתיב בחריה, דמשמע שמפני ריבוים ולא מפני מה שנעשה לב' המלאכים), וליכא למימר שחבר ה' מן כי רב הוא, כאלו אמר וכו' רב הוא, (שפירושו ועוד מפני שרב הוא), דא"כ הוה ליה לפרש זה כמו שפירשו גבי כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (שמות י"ח, ג) שכתב וכו' הוציא במקום כי הוציא, להורות על חסרון הו' (פי' דשם באפסוק א' רשי' ד"ה כי הוציא ה') כתב רשי' זו גדולה על כולם. ופי' המזרחי (שם) דברי רשי', דכתב וכו' הוציא ב'ו, להורות שהוא חסר ו' וכאילו אמר וכו' הוציא, שפירושו דושימע יתרו את כל אשר עשה וגם שהוציא, ולא כלל בכלל את כל אשר עשה, להודיענו שזו גדולה על כולן, ואינה נכללת במהן) ע"כ. א"כ איך כתב כאן לדעת רשי' שחסר ו' מן לקדשו, ולא עוד אלא שנסמך המקרא, ובכל זאת שחק רשי' ורשי' שם לומר, זה ודאי דבר זר לשמוע. בשפתי חכמים (פ' ואתחנן ה', י"ב) אות ד' כתב על מה שחזר רשי' שם לכתוב זכור ושמור בדבור א' נאמרו, על אף שכתב דרשת הדברות כבר פירשו. משום דכאן כתיב כאשר לענין עיקר הלימוד שבדבור אחד נאמרו, לכן חזר לפרשו במקום הראוי. ואיך ראיתי דכתיב כבר כתב בראש חובת יחיה ק', וכתב דאפשר לומר כי אומרו כאשר צוץ, להעיר על שמור, שנצטוו גם עליה מפי ה' ביום המעמד. ככלי יקר כתב הלא קרוב לשמוע הצעה אחת קצרה, לקוחה מדברי רד"ל (ילקוט שמעוני ברכה ל"ג, תתקפ"א) שחזר הקב"ה על כל האומות אם ידעו לקבל תורה, ועיני לא יצא לקבלו משום לא תרצה וכו'. שם יתחייב חתולה כל האומות כל עשרת הדברות, וכאשר אמרה כל אומה לא חפצתי לקחתה מאז מסרה לישראל, וע"כ נמצאו כל השינויים הללו בין דברות ראשונות לאחרונות, כי בדברות הראשונות נאמרו בלשון אשר השמיע ה' לכל האומות א"פ שנאמרו בנוכח לישראל, כמו שמשמע מן לשון אשר הוצאתי מארץ מצרים. מימי אלו האומות רוצים היו מקבלים גם המה עליהם ועל זרעם כל הדברים אשר צוה ה' לישראל וכו'. ובהו יתרו, דבראשונות אמר זכור את יום השבת, לא רצה לומר שמור את יום השבת. כדי שלא ילחן פתחון פה לאומות לומר הא"ך הוא מצוה אותנו על השמירה מכל מלאכה, הלא כבר נאמר לבני נח יום ולילה לא יישבותו (בראשית ח', כ"ב), ורד"ל (סנהדרין י"ח) למדו מכאן גוי ששבת חייב מיתה, ע"כ נאמר זכור את יום השבת. לומר כי אפי' מי שיאנו בשמירה לפחות ישנו בזכירה, כי כל האומות חייבים לזכור את יום השבת כדי לקבוע בלבם אמונת חידוש העולם, אשר יתן עדות ה' נאמנה על מצאת השבת כי בכל ז' מצות בני נח הוא שלא יעבדו ע"ז, ואעפ"י שהאומות לא יוכלו לקבל ציוו לא תעשה כל מלאכה, מימי יובלים הם לקבל עליהם מצות הזכירה אשר גם המה חייבים להיות חידוש העולם לנגד עיניהם לזכרון וכו'. אבל דברות שניות שנאמרו לישראל לבד נאמרו בלשון שמור. כי המה חייבים בזכירה ובשמירה מכל מלאכה, על כן נתן הטעם וזכרת כי עבד היית וגו', כי זהו טעם על השביתה ממלאכה.

ורבינו הקדוש זצוקללה"ה בדברי יואל (ויצא דף צ"ט) כתב על הכלי יקר ודבריו צריכין ביאור, דמאן יימר לן שמה היו האומות מקבלין התורה, לא היו יוצאין מדיון בני נח שנצטוו ביום ולילה לא יישבותו, שאמרו רד"ל גוי ששבת חייב מיתה, הוא בשביל שלא קבלו את התורה, לא יצאו מדיון בני נח, אבל אלמלא היו מקבלין את התורה, היו יכולים הם להשמור את השבת ממלאכה. וישראל דגמנה תורה ותחזיקה הלא. אך נראה לדעת טעם ע"פ דרכו של הכלי יקר דמצות שמור הוא על שמירה ממלאכה, וזכור אמר למי שאינו בשמירה, נצטוו לכל הפחות על הזכירה. דהנה ידוע דהיינו ד"ל (שבת קמ"ז) שאצל הדברות הראשונות פסקה זוהמתן של ישראל לגמרי, וכאיתא במדרש רבה (שמות רבה פרק מ"א, ז') חרות על הלוותן (שמות י"ב, ט"ז), אל תקרי חרות אלא חירות, חירות מן הגלות, חירות מן המלך, חמות, חירות מן הסיורין וגו', והיו ישראל או על הבחינה שיהיה לעתיד לבא שלימות הגבור ועלם התיקון, אלא שאחר חטא העגל תור ונתקלקל. נמצא שבשעת מתן תורה לא היה שייך לצוות שמור את יום השבת, היינו שמירה ממלאכה, כי לא היה נוהג מלאכה כלל גם בימות החול כבחינה לדעת לבא, ולזה נאמר זכור את יום השבת, כי מצות זכירה נוהג גם אצל מי שיאנו בשמירה ממלאכה, מה שאין כן בדברות שניות, שכבר חזרו לקלקול כמו קודם מתן תורה, והוצרכו להיות מלאכה נעשית ע"י עצמן, אמר הקב"ה שמור את יום השבת, וצוה אותם על שמירה ממלאכה. ומכאן עוד בכלי יקר וי"א כי הנגלם מן "זכור" כשכתובת זי"ן כ"ף ריש סופי תיבות נפיש, והנגלם מן "שמר" כשכתובת ש"י מ"ם ריש סופי תיבות נשים, רמז לתוס' נשמה שיש לכל איש מישראל ביום השבת. ולפי דרכי, רמז לנשמה יתירה דדוקא באותו ציוווי הבא לישראל לבד, אבל האומות אין בהם כי אם נפש לבד וכו', ע"כ הרמז מלת נפש בתיבת זכור ומתחיל לשניהם.

כתב חתב מה שאמר כאן זכור, ובמשנה תורה שמור. דכאן הוא דבורו של הקב"ה שאין לפני עולה ולא שכתב, אבל במשנה תורה הם מפי משה, והוא בשר דם וטחן, ואין רואי לומר זכור, לכן נאמר שמור. בשרת מהרים אלשקר (ס"י ק"ב) כתב דלך כי כבר נשאלה בבישיל ל"י שריירא גאון ולתלמידיו ר' האי גאון, והשיבו לו א' ש' לו טעם (דהיינו דכל השינויים שיש בין דברות הראשונות לאחרונות מובן), חוץ זכור ושמור טעמא מאי, להודיע כי מה שכתוב על לוחות שניות שמעוהו ישראל ביום מתן תורה בסיני, שלא תאמר נשתנו הדברים (דמשנתה דבר בלוחות אחרונות ממה שנאמר במתן תורה). ולדברי אלו שמועין כי תן דברי קבלה וכל שכן שאין לפרש באופן אחר.